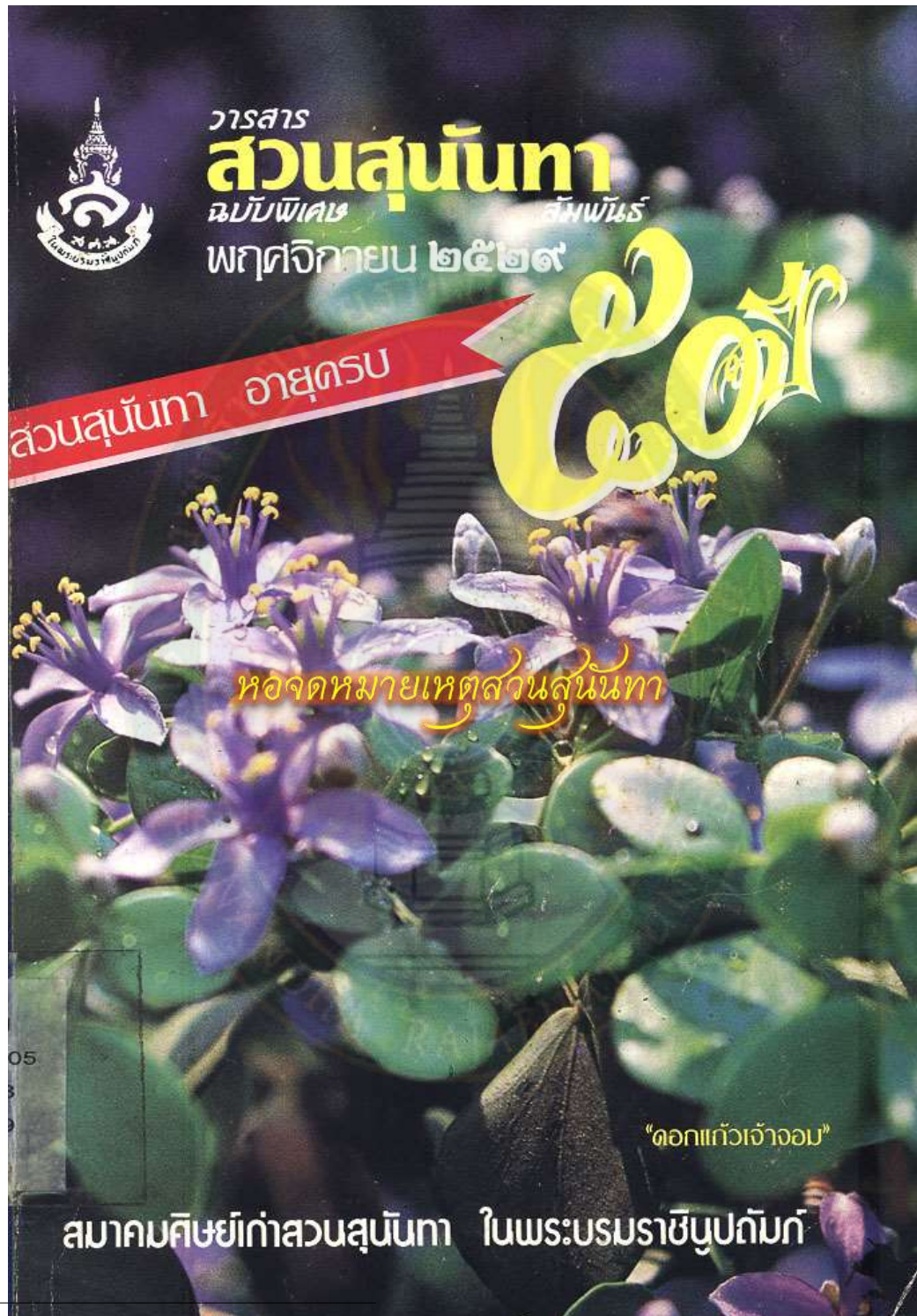

ศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
ก(จ).๑๓/๐๑

ชมดอกไม้ในสวนสุนันทา

โดย สัจด์ อภัยพันธุ์

ชมดอกไม้ในสวนสุนันทา

สงัด อภัยพันธุ์

การเขียนเรื่องเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลในวิทยาลัยครูสวนสุนันทา นี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารสมาคมศิษย์เก่าสวนสุนันทา ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะอนุรักษ์ไม้ดอกไม้ผลไว้ อีกทั้ง เพื่อจะได้ระลึกถึงดอกไม้ในอดีต และเตรียมหาดอกไม้มาปลูกเพิ่มเติมไว้ในสถานศึกษาแห่งนี้ ดิฉันยังจำคำกล่าวของท่านอาจารย์ คุณพระวรเวทย์พิสิษฐ์ ได้ว่า “ถ้าอยากจะดูดอกไม้ในวรรณคดีไทย ขอให้มาดูได้บนเนินโรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย” ก็ขอให้เป็นที่ที่ท่านอาจารย์ได้กล่าวตลอดไป หากเป็นไปได้ ไม้ต้นที่จะเป็นอันตรายต่อพันธุ์ไม้ดอกไม้ อาทิ ต้นยูคาลิปตัส ควรเอาไปปลูกที่อื่น เพื่อจะได้เป็นสวนดอกไม้ในวรรณคดีไทยที่สมบูรณ์แบบ

การเขียนเรื่องนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ชุมสาย สมพงษ์ และ อาจารย์ จงจิณต์ แปกกประพันธ์ ซึ่งเป็นศิษย์เก่าสวนสุนันทาและเป็นอาจารย์ภาควิชาชีววิทยาทันที ใช้นั่งหนังสืออ้างอิงหลายเล่ม รวมทั้งนิตยสารขวัญเรือนและสกุลไทย สำหรับพันธุ์ไม้ดอกไม้ พยายามเขียนทั้งบรรยายพรรณนา ๆ และเชิงวิชาการไปด้วย ส่วน พันธุ์ไม้ผล นั้น คงจะกล่าวเฉพาะตำแหน่งที่อยู่เท่านั้น เพราะส่วนมากได้ตายไปบ้าง ถูกตัดทิ้งตามความจำเป็น และเพื่อเป็นพระลัทธิไว้ว่าเคยมีอยู่ เพราะนักเรียนเก่าคอยถามถึงไม่ผลต่าง ๆ เสมอ ตลอดจนความร่มรื่นที่เคยมี

ดิฉันได้พยายามเสาะแสวงหารายชื่อไม้ดอกไม้ผลต่าง ๆ จากอาจารย์หลาย ๆ ท่าน มารวบรวมเขียนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นอนุสรณ์ในโอกาสครบรอบปีที่ ๕๐ ของวิทยาลัยครูสวนสุนันทา หากศิษย์เก่าท่านใดยังพบว่าไม้ดอกไม้อื่น ๆ ที่ยังไม่ได้กล่าว โปรดแจ้งไปยังสมาคมศิษย์เก่าสวนสุนันทา ๆ เพื่อว่าจะได้รวบรวมเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป ขอถือโอกาสขอบคุณล่วงหน้าไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

จดหมายเหตุสวนสุนันทา

๒๕

กรรณิการ์

อยู่บนเนินหลังคัก ๖ และด้านข้างคัก ๒๗ ยังไม่ถูกรบกวนจากการตัดทิ้ง ต้นเดิม
อยู่บนเนินหลังพระอนุสาวรีย์แต่ตายไปแล้ว เป็นไม้พุ่มกลางสูง ๓-๔ เมตร ใบคายมีดอกสีขาว
ก้านดอกสีแดงเข้ม ออกเป็นช่อ บานตอนกลางคืน กลิ่นหอมแรง ออกดอกตลอดปี

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Nyctanthes arbortristis* Linn.

ชื่อวงศ์ : OLEACEAE

ชื่อสามัญ : Night Flower Jasmin

กระดังงาไทย

อยู่ด้านข้างคัก ๒๗ ใกล้ๆ กับต้นกรรณิการ์และดาววัลย์ เป็นไม้พุ่มใหญ่สูง ๒๐-๓๐
เมตร ใบใหญ่ยาว ดอกเป็นกลีบเล็กขาว สีเหลืองแกมเขียวอ่อน กลิ่นหอมแรง ออกดอกเกือบ
ตลอดปี ใช้เป็นเครื่องปรุงรสนาอบไทย

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Cananga odorata*, Hook

ชื่อวงศ์ : ANNONACEAE

ชื่อสามัญ : Ylang ylang

กระถินณรงค์

มีอยู่ริมถนนด้านหน้าคัก ๑ เรียงรายหลายต้น เป็นไม้ยืนต้นทรงพุ่มขนาดกลาง เป็นไม้
ต่างประเทศ โตเร็ว เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ลายเส้นชัดเจนคล้ายใบครึ่งซีก มีเยื่อเหนียวมาก
จึงเนาเบื่อยาก ดอกเป็นช่อยาว ฝอยมีสีเหลือง กลิ่นหอมอ่อนๆ มีดอกระหว่างกรกฎาคมถึง
ตุลาคม ผลเป็นฝักเล็กแบน บิดม้วนเป็นขด ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Acacia auriculaeformis*

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อสามัญ : Wattle

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๒๖

กระเบา (กระเบาน้ำ)

มีหลายต้นรึมน้ำใกล้กำแพงด้านถนนสามเสนตรงข้ามตึก ๒๗ เป็นไม้พุ่มใหญ่ ใบสีเขียวหนา ดอกสีเหลืองนวลอมเขียว มีกลิ่นหอมแรง ออกดอกฤดูหนาว บางครั้งออกในฤดูฝนด้วย ผลกลมขนาดมะขวิด เนื้อนุ่มแล้วรับประทานได้ เมล็ดใช้ทำยาแก้โรคผิวหนัง

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Hydnocarpus anthelminthicus*

ชื่อวงศ์ : FLACOURTIACEAE

กลีปพฤกษ์

อยู่ใกล้ตึก ๒๑ (ตึกดนตรี) เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงประมาณ ๑๕-๔๕ ฟุต ใบรวมเป็นแผง ยาวประมาณ ๖-๑๒ นิ้ว รูปใบรี ใบมีขนอ่อนปกคลุม ดอกเป็นพวงตั้งบนหรือห้อยลงใต้กิ่ง ๒ แบบ ออกดอกตามกิ่งก้าน สีม่วงค่อนจางเป็นสีขาว กลีบดอกมี ๕ กลีบ ขยายพันธุ์โดยการตอนกิ่งหรือเพาะเมล็ด กลีปพฤกษ์มีชื่อไทยพื้นเมืองว่า กานส์ หรือ เปลือกขม

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Cassia bakeriana*

ชื่อวงศ์ : CAESALPINIACEAE

ชื่อสามัญ : Pink Cassia, pink and white shower

เกยวเกล้า

ปลูกหน้าตึก ๔ เป็นไม้ประดับขนาดเล็ก ขึ้นเป็นกอ ต้นสูงตรงไม่ค่อยแตกกิ่งก้าน ใบขนาดใหญ่กว้าง ๔-๑๐ นิ้ว ขอบใบจักๆ โดยรอบ ปลายแหลม ก้านใบยาวเกือบเท่าใบ ดอกเป็นช่อจากซอกก้านใบ ยาวประมาณ ๑-๒ ฟุต ประกอบด้วยช่อดอกเล็กๆ เป็นจำนวนมาก เบียดอัดแน่นติดกันเป็นพวงเดียวกัน ส่วนที่เป็นพู่สีแดงสดคือส่วนของเกสร พู่เป็นขนละเอียดนุ่มอ่อนคล้ายหางสัตว์ มีดอกตลอดปี ชื่อจะเหงเหงือคาตัน ชอบที่โล่งแจ้ง แสงแดดจัด ขยายพันธุ์โดยการตอนกิ่งหรือปักชำ

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Acalypha hispida*

ชื่อวงศ์ : EUPHORBIACEAE

ชื่อสามัญ : Chenille Plant, Cat-tail, Monkey tail

ชื่ออื่น ๆ : หางกระรอกแดง หางลิงแดง หางแมว

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๒๗

แก้ว

มีอยู่ใกล้เรือนแก้วครูโภชนา และตึก ๙ ยังมีประปรายตามตึกต่าง ๆ ส่วนต้นที่เคยมีหน้าหอประชุมสุนันทาสรณนั้นถูกตัดทิ้งตั้งแต่ตอนเริ่มสร้างหอประชุมดังกล่าวไปร่วม ๑๕ ปีแล้ว เป็นไม้ยืนต้นชนิดพุ่ม และสูงได้ ๕-๘ เมตร ใบเล็กเขียวเป็นมัน ออกดอกเป็นช่อสีขาว กลิ่นหอมแรง ออกดอกเกือบตลอดปี มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ภาคเหนือเรียกแก้วพริก ภาคกลางเรียกแก้วขาว ภาคใต้เรียกแก้วขี้ไก่ ใบใช้ปรุงเป็นยาขับระดูสตรี เรียกว่ายาประสะใบแก้ว และใช้เป็นยาแก้จุกเสียด แน่น เพื่อ ขับลมได้ โดยเฉพาะพวกนักเรียนสมัยก่อนจะเคี้ยวใบ ทำให้ตัวร้อนจัดได้ เนื้อไม้ใช้ทำตามมด ค้ำปากกา กรอบรูป ฯลฯ เพราะเนื้อไม้สีขาวนวล มีลายสวย ขัดชักเงาได้

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Murraya paniculata* Jack

ชื่อวงศ์ : RUTACEAE

ชื่อสามัญ : Orange Jasmine (Jessamine)

ภาษาอังกฤษเรียก Chiana Box Tree Orange หรือ Jasmine หรือ Andaman Satinwood

แก้วเจ้าจอม

เป็นต้นไม้ต้นแรกที่อยู่บนเนินพระอนุสาวรีย์ ต่อมาได้ปลูกที่หน้าตึก ๕ ตึก ๙ และหน้าอาคารหอสมุด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำมาปลูกไว้ประมาณ ๘๐ ปีมาแล้ว เมื่อต้นกุมภาพันธ์ ๒๕๒๙ นี้ เป็นปีที่แก้วเจ้าจอมบนเนินมีดอกดกที่สุด เลยทำให้ช่วงเดือนมิถุนายนหรือกรกฎาคมนี้ ไม่มีดอกออกมาอีกเลย นับเป็นเกียรติประวัติของสวนสุนันทา หบ้น อ.ส.ท. ได้มาถ่ายภาพไว้ ท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค และคุณวัลลภ วิธานวิทย์ ได้เข้ามาชมบนศาลาพัก ๕ โดยถ่ายภาพไว้ พร้อมทรงนำขนทูลเกล้าฯ ถวายแด่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

แก้วเจ้าจอมเป็นไม้พุ่มยืนต้น สูงเต็มที่ประมาณ ๓๐-๔๐ ฟุต เนื้อไม้แข็งมาก ใบหนาเล็ก ออกเป็นคู่ ๆ ที่ก้านใบ ๓-๔ คู่ มีดอกปลายฤดูหนาว มีลักษณะคล้ายดอกแก้ว แต่มีสีม่วงอมคราม บานพร้อม ๆ กันเต็มต้น เมื่อแก่สีดอกจะจางลง มีเกสรตัวผู้สีเหลืองอยู่กลางดอก ประมาณ ๑๐ เส้น ขยายพันธุ์โดยการตอนหรือเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Guaiacum officinale* Linn

ชื่อวงศ์ : ZYGOPHYLLACEAE

หอยจดหมายเหตุส่วนสุนันทา

๒๘

ห เขยวกระแต

เติมปลูกเป็นแปลงร่วม ๓-๔ แปลง ข้างตึก ๒๐ เคยเห็นปลูกตั้งแต่สมัยอาจารย์สุนัย ชังคมานนท์ เป็นอาจารย์ผู้ปกครอง ท่านร้อยมาลัยทุกเช้า และต่อมาสมัยอาจารย์อนันท์ คุ้มครอง เป็นหัวหน้าอาจารย์ฝ่ายปกครอง ท่านร้อยมาลัย ขณะเดียวกัน อาจารย์รัตน (สุวรรณรัตน์) เจริญโภคธาต ท่านร้อยมาลัยอย่างสวยงาม ที่แน่นอนคือเป็นรูปหนูหมอบอยู่ บนก้านของเขยวกระแต ฝีมือทั้งสามท่านทักว่ามานับว่าละเอียดอ่อน ยอดเยี่ยม ไม่ทราบว่า นักศึกษาคหกรรมสมัยนั้นจะเคยรู้จักบ้างหรือไม่ก็รับรองไม่ได้ ขณะนั้นเห็นอยู่บนเนินพระนาง ๑ กระดังเท่านั้น ถ้าอาจารย์เกษตรศาสตร์ท่านจะเห็นความสวยงามของพันธุ์ไม้ดอกนี้ก็ขอได อนุรักษ์ไว้เคียงคู่กับตึก ๒๐ ด้วย จะดีไม่น้อย

ลักษณะของดอกเขยวกระแต เป็นต้นไม้กิ่งเลื้อยสูงประมาณ ๑-๒ เมตร หากจะ รัชกาลให้เป็นพุ่มควรมีหลักไม้ปักไว้ ช่วงที่ดอกระหว่างมีนาคมถึงพฤษภาคม ดอกมีสีขาวบริสุทธิ์ เวลาตูมมีกลีบดอกห่อหุ้มไว้จะเหมือนเขยวกระแต เวลาบานมีกลีบดอกสีขาว ๕ กลีบซ้อนจากโคน หมุนวนเป็นเกลียว

ชื่อภาษาอังกฤษว่า Begal Coffee ต้นเดิมอยู่ในเตย

ก้านสกล

อยู่ข้างตึก ๒๗ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบคล้ายใบโพธิ์ ออกดอกเป็นช่อตามปลาย กิ่ง สีขาวปนชมพู กลีบดอกชั้นเดียว ถ้าดอกร่วงจะมีผลเป็นสีแดง เป็นช่อคล้ายเงาะ ถ้าผลโต จะเป็นสีเขียว พอแก่จัดจะเป็นสีน้ำตาล ข้างใบมีเมล็ดเล็ก ๆ ถ้าเอาแผ่นนี้จะสีแดงส้ม ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : Bixa Orellana Linn

ชื่อวงศ์ : BIXACEAE

ชื่อสามัญ : Annatto Lipstick plant

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๒๕

จามจุรี

เดิมมีอยู่บริเวณหลุมศพปัจจุบัน เน้นหลังคอก ๖ และแนวตั้งแต่คอกบุตรข้าราชการไปจนถึงคอก ๒๔ ส่วนคอก ๒๔, ๒๕ และ ๒๖ ถูกรื้อถอนไปแล้ว กลายเป็นโรงยิมนาสติก คอก ๔ ขณะนั้นเหลือเพียงหน้าคอกบุตรถึงคอก ๒๒ (คอกอุตสาหกรรมศิลป์) บนเนินคอก ๖ สำหรับต้นที่ใหญ่ที่สุดใช้คนโอบ ๒ คนอยู่ที่คอก ๓ (มีเยี่ยมสวัสดิ์) ถูกตัดทิ้งไปรวม ๒๐ ปีเศษแล้วกลายเป็นเสาธงเป็นพันธุ์ไม้ใหญ่แต่กิ่งก้านสาขากว้างขวาง ทำให้ร่มรื่น ดอกสีชมพูเต็มต้น

จำปาเทศ

อยู่ตรงข้ามหลุมประทุมสุนันทาสวรรค์ ใกล้ ๆ หอพระ เห็นมา ๕๐ ปีแล้ว ขณะนี้มีการเผากะเอย่างถาวรก็อดทนไหว หากปล่อยไว้อีกไม่ช้าก็จะต้องตาย แต่โชคที่ท่านอธิการกลาย กระจายวงศ์ เห็น จึงให้การภารโรงปราบเสียเรียบร้อยแล้ว เป็นไม้ต้นสูงใหญ่ ใบใหญ่ยาว ค้านล่างของใบมีขนอ่อน ๆ สนิ่ขาว มีดอกสีเหลืองนวล กลีบนอกมีขนสีน้ำตาล กลิ่นหอมเป็นไม้เก่าแก่ ใช้เป็นที่แขวนระฆัง ระฆังเดิมเป็นลอร์ดใหญ่สมัยทหารญี่ปุ่นเข้ามาอาศัยอยู่ ขณะนี้เล็กใบมารวม ๒๐ ปีแล้ว

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Pterospermum diversitatum* Blume

ชื่อวงศ์ : STERCULIACEAE

จำปี

เคยมีอยู่ข้างคอก ๒๗ และคอกประทุมสวัสดิ์ ขณะนี้ไม่เหลือเลย เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้นสีน้ำตาลอ่อน ใบเป็นใบเดี่ยวรูปมนรีปลายแหลม ดอกออกเป็นดอกเดี่ยวสีขาวนวลตามโคนก้านใบ กลีบซ้อน ๘-๑๐ กลีบ กลีบดอกแข็ง ยาวประมาณ ๒ นิ้ว เกสรตัวผู้เป็นเส้นยาวคล้ายเมล็ดข้าวสารล้อมรอบเป็นวงภายในดอก เกสรตัวเมียเป็นแท่งกลมเล็กยอดแหลมคล้ายผักข้าวโพดเล็ก ๆ อยู่กลางเกสรตัวผู้ เมื่อดอกโรยแล้วจะติดผล ดอกมีกลิ่นหอมแรงกว่าจำปา จำปีมีดอกให้ดอกดก ใช้ทำเป็นอนุสรณ์มาลัย และร้อยกับผม ขยายพันธุ์โดยตอนกิ่งหรือเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Michelia alba* D.C.

ชื่อวงศ์ : MAGNOLIACEAE

ชื่อสามัญ : White Chempaka

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๓๐

แฉ่ง

อยู่บนเนินพระอนุสาวรีย์ ใกล้ต้นแก้วเจ้าจอม เป็นไม้ขนาดเล็ก สูง ๘-๑๒ เมตร ลำต้นเกลี้ยง เปลือกสีเทาดำ ทรงโปร่ง เรือนยอดเป็นพุ่มทึบ ไม่ผลัดใบ ใบหนาแข็งเรียบสลับ ขอบหนึ่งมี ๓ ใบ ดอกสีขาว ออกเป็นช่อสั้นตามปลายกิ่ง ผลกลมรี ผลสุกสีเหลือง ชาวบ้านใช้ถ่านไม้ทำดินปั้น

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Niebuhria siamensis*

ชื่อวงศ์ : CAPPARIDACEAE

ชมพูพันธุ์ทิพย์

ปลูกริมถนนทางประตูถนนอุททองนอก ข้างตึก ๒๗ และที่อื่นหลายต้น เป็นไม้ต่าง-ประเทศลักษณะคล้ายจอร์จเมฆา แต่ไม่ค่อยนิยมเท่า เพราะดอกไม่ดกเท่าจอร์จเมฆา และแห้งเหี่ยวง่าย เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กหรือกลาง แตกกิ่งก้านและใบพุ่มหนา ใบรวมเป็นช่อเดี่ยว จากจุดเดียวกันช่อละ ๕ ใบ รูปใบค่อนข้างยาว ยาว ๔-๕ นิ้ว ปลายใบแหลม ขอบใบเกลี้ยง ออกดอกเป็นช่อขนาด ๓-๔ ดอก ตามยอดกิ่งหรือตามง่ามกิ่ง เป็นรูปกรวยปากแตร มีสีชมพูอ่อน ๕ กลีบ อ่อนและเย็นมาก วงดอกสีเหลือง ออกดอกเป็นระยะตลอดปี โดยเฉพาะหน้าหนาวจะออกดอกดก ขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ดหรือตอนกิ่ง

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Tabebuia herterphylla*

ชื่อวงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อสามัญ : Pink Thrumptet Shurb

ชื่ออื่น : คาเบบูย่า

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๓๑

ชัชพฤกษ์

มีทั้งด้านหน้าข้าง “เรือนแก้วครูโกชนา” และด้านหลังข้างตึก ๒๓ และมีประปราย
อีกหลายต้น มีดอกสีเหลืองเต็มต้น สวยงาม แม้จะเดินกับ ๆ ก็คงได้เห็นความงามของดอกชัชพฤกษ์
อย่างน่าชื่นชม ที่น่าสังเกตสำหรับผู้ที่สนใจชมดอกไม้คือควรชมความงามดอกไม้ในเมืองไทย
ระหว่างฤดูฝนจนถึงพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงหน้าร้อนแต่มีดอกไม้ให้ชมคลายความร้อนไปได้
หากจะชมในยามเช้าและยามเย็น ยกเว้นตอนแดดจัดแล้วคงสดชื่นแจ่มใส ถ้าแดดร้อน ต่อให้
ดอกไม้งามแค่ไหนก็คงจะไม่สุนทรีย์เป็นแน่ เป็นสมุนไพรรักษาโรคหลายชนิด ทยายพันธุ์
โดยการเพาะเมล็ด “ดอกชัชพฤกษ์” มีชื่อที่รู้จักคุ้นเคยกันมากคือ “ดอกคูณ”

ชื่อวงศ์

: CAESALPINIACEAE

ต้นทอง

มีหลายต้นบนเนินพระอนุสาวรีย์ เป็นไม้พุ่มใหญ่ แตกกิ่งเป็นพุ่มกว้าง ใบละเอียด
เล็กคล้ายใบกระถิน ดอกขนาดเล็ก ยาว ๔-๕ มม. สีเขียว ๆ เหลือง ๆ ออกเป็นกระจุก
ย่อย ๆ ตามกิ่ง มีกลิ่นหอมแรง ผักเล็ก ๆ งอ ๆ

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Caesalpinia Gariaria*, Willd.

ชื่อวงศ์

: LEGUMINOSAE

ชื่อสามัญ

: Divi - divi

แก้ว

เดิมมีตึก ๒๔ (ตึกประณมสาธิตปัจจุบัน) หน้าตึก ๒๐ (ขณะนั้นใช้เป็นศูนย์
นันทกรรมและเทคโนโลยีของกรมการฝึกหัดครู) และข้างตึก ๒๗ ซึ่งขณะนั้นเหลือเพียงต้นเดียว
คือข้างตึก ๒๗ และใกล้จะตายในไม่ช้า เพราะมีกาฝากเกาะหลายกิ่งเกือบจะหมดต้นแล้ว
อาจารย์มยุรพยายามตอนกิ่ง และปลูกกิ่งเล็กที่ตัดต้นแก้วไปปลูกใหม่ เป็นต้นไม้สูงประมาณ
๕-๘ เมตร มีดอกเล็กสีขาวเป็นช่อ ๆ เต็มต้น ออกดอกระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคม
ฤดูแห่งแสงใบจรัสวงหมดทั้งต้น พอฤดูหนาวจะเริ่มผลิใบพร้อมทั้งออกดอกเป็นช่อไปเรื่อย สิ่ง
ที่ศิษย์เก่าจำได้แม่นยิ่งกว่าคือเป็นชื่อลูกสาวของอาจารย์บุบผา สุวรรณพฤกษ์ และอาจารย์จาระโน
เกษมศิริ ด้วย

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๓๒

ทรงบาดาล

อยู่ใกล้หอพระริมเนินพระอนุสาวรีย์ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง ๑๕ ฟุต ใบหนา ทั้บ ปลายคอดกมีสีเหลือง ๕ กลีบ ดอกกว้างประมาณ ๑ นิ้ว เป็นไม้กลางแจ้ง ปลูกขึ้นในดินแทบทุกชนิด ขยายพันธุ์โดยการตอนหรือเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Cassia surattensis* Burm. f.

ชื่อวงศ์ : CAESALPINIACEAE

ชื่อสามัญ : Scrambled Eggs

ทองหลางลาย

อยู่ริมน้ำ ด้านข้างตึก ๒๗ และตึก ๒๐ เป็นไม้พุ่มใหญ่กว้าง ใบเป็นใบประกอบ มีใบย่อยสามใบ ใบกว้างเรียว ๆ เหลือง ๆ

ดอกสีแดงสด เวลาออกดอกใบจะร่วงหมด ออกดอกเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Erythrina variegata* Linn.

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

ทองอุไร

มีทั่วไปในวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ซึ่งนำมาปลูกในช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา เป็นไม้พุ่มกลาง สูงประมาณ ๒๐ ฟุต ใบเป็นช่อประมาณ ๓-๕ ใบ ขนาดใบยาว ๔-๕ ซม. ใบรีปลายแหลม รอบใบหยัก ดอกสีเหลืองปากแตร มี ๕ กลีบ ดอกยาว ๒-๓ นิ้ว เป็นช่อ ๖-๑๘ ดอก และบานพร้อมกัน ขยายพันธุ์ด้วยการตอนกิ่งหรือเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Stenolobium Stans*

ชื่อวงศ์ : BIGNONIACEAE (The Bignonai Family)

ชื่อสามัญ : Yellow Elder

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๓๓

นนทรี

อยู่สนามฟุตบอลใกล้เนินพระอนุสาวรีย์ เป็นไม้ยืนต้นที่อายุยืน ต้นนเห็นมาร่วม ๔๐ ปี แล้ว มีดอกดกในฤดูฝนและฤดูแล้ง นอกจากนั้นยังมีข้างตึก ๒๐ อีก เป็นไม้ยืนต้น ยอดแต่พุ่มกว้าง ดอกมี ๕ กลีบ กลีบดอกเป็นคลื่นสีเหลืองสดใส ช่อดอกแตกแขนงเป็นพุ่มที่ปลายกิ่ง ขยายพันธุ์โดยเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Peltophorum pterocarpum* Back. ex Heyne

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อสามัญ : Copper Pod

ประจักษ์

อยู่ข้างโรงอาหาร ทางด้านประตูสามเลน เป็นไม้พุ่มใหญ่สูง ๔๐-๕๐ ฟุต แตกกิ่งยอดเป็นพุ่มกว้าง ใบป้อมค่อนข้างยาว ปลายใบแหลมออกเป็นคู่ ๆ ดอกออกเป็นช่อยาวมีดอกเล็ก ๆ สีแดงสด รวมเป็นกระจุกตามกิ่งแน่น มีเกสรตัวผู้สีแดงโผล่ออกจากดอกมีกลิ่นหอมเย็น

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Phyllocarpus septentrionalis*, Donn. Smith

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อสามัญ : Monkey Flower Tree

บันเพีย

อยู่ด้านข้างตึก ๒๗ ถัดจากต้นกรวณการ์ เป็นต้นไม้เตี้ย มีเถากลมเกลี้ยง ใบออกเป็นคู่ตรงข้าม ยาวประมาณ ๑๐ ซม. กว้าง ๕ ซม. รูปป้อมใบเรียวแหลมหรือปลายรี โคนใบมีบ้านมนติดกับก้านใบที่หนาตื้น แผ่นใบด้านบนสีเขียวแก่เข้มมัน ทั้งใบจางเล็กน้อย ดอกออกเป็นช่อเล็ก ๆ ๒-๓ ดอก ตามข้างกิ่ง ตั้งแต่โคนกิ่งจนถึงปลายยอด ดอกตูมมีสีม่วงอ่อน เมื่อบานจะมีสีขาวไม่มีกลิ่น ขยายพันธุ์โดยการปักกิ่ง หรือตอน ตัดกิ่งปักชำ

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Jasmine reu*

ชื่อวงศ์ : OLEACEAE

ชื่อสามัญ : King Jasmine

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๓๔

บับ (กาสะลอง)

อยู่บนเนินหลังคัก ๖ นานร่วม ๔๐ ปีแล้ว เป็นไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงถึง ๒๕ เมตร ใบเป็นใบประกอบมีใบย่อยเล็ก ๆ รูปไข่หลายใบ ขอบใบเรียบหรือหยักห่าง ๆ ปลายใบแหลม ดอกสีขาว เป็นรูปแตรยาว ๒-๓ นิ้ว ตัวดอกย่อยห้อยลง ปลายดอกมี ๕ แฉก เกสรตัวผู้ ๕ อัน กลิ่นหอมแรง ดอกตากแห้งใช้ผสมกับยาเส้นมวนเป็นบุหรี่ยกกลับบัว ปัจจุบันนี้คงไม่มีบุหรี่ยกกลับบัว ไทย ๆ ดังกล่าวแล้ว

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Shorea floribunda*, Kurz.

ชื่อวงศ์ : BIGNONIACEAE

ชื่อสามัญ : Indian Cork Tree

ผลากรอง

เดิมปลูกเรียงรายตั้งแต่คัก ๒๑ จนถึงคัก ๒๔ นักเรียนทั้งสหกรณ์และมัธยมใช้ประโยชน์เพื่อจัดทำพานวันไหว้ครูเสมอ บัดนี้หายไปหมดและกลายเป็นทางเท้าไป ปลูกประปรายที่หอสมุดและคัก ๕ เป็นหย่อม ๆ ดอกคงหมดแล้วตรงข้ามคัก ๒๓ และทั่ว ๆ ไป เป็นไม้พุ่มเล็ก ปลูกได้ง่าย และสวยงาม

ผักตบชวา

มีตามคลองทั่วไปในสวนสุนันทา ช่วยทำให้น้ำเสียกลายเป็นน้ำดีได้ เติบโตรวดเร็ว ดอกเป็นช่อสีม่วง สวย แต่เหม็นเร็ว ถิ่นเดิมอยู่ที่บราซิลแล้วขยายมาที่ชวา ในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ จึงได้มาเผยแพร่ในเมืองไทย จนขึ้นมากมายเต็มไปหมด แต่ใบใช้ประโยชน์ได้ โดยใช้เป็นอาหารสัตว์ เลี้ยงหมู ทำปุ๋ยหมัก ถ้าใบตากแห้งแล้วนำมาทำเป็นเครื่องใช้ได้ เช่น กระจป้า เป็ดญวน รองเท้า ตะกร้า ฯลฯ ขยายพันธุ์โดยการแยกไหล

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Eichonia crassipes* sdms.

ชื่อวงศ์ : PONTEDERIACEAE

ชื่อสามัญ : Water Hyacinth

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๓๕

นพอม

อยู่ริมคลองใกล้สะพานระหว่างดึกคหกรรมฯ และคึก ๙ เห็นมานานหลายสิบปี แต่เป็นเพราะป่าคอนกรีตเข้าไปใกล้ต้นพยอมและน้ำท่วมจึงตาย และตัดทิ้งไปแล้ว หาปลูกได้ยาก นอกจากจะไปขออนุญาตกรมป่าไม้เท่านั้น เป็นไม้พุ่มใหญ่ เนื้อแข็งสีเหลืองอ่อน ดอกสีเหลืองแกมสีเขียวอ่อน ๆ มีกลิ่นหอมแรง ออกดอกในฤดูร้อน

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Shorea floribunda*, Kurz

ชื่อวงศ์ : DIPTEROCARPACEAE

พลับพลึง

เดิมอยู่ริมคลองฝั่งตรงข้ามคึก ๒๗ ดึกกำแพง ขณะนั้นอยู่ดึกหอสมุด เป็นไม้หัวใบรูปดาบกว้าง ถ้าต้นสมบูรณ์ จะให้ใบสะอาดสวยงามมาก ๓-๔ ปี จะมีดอกเป็นช่อ ๆ ละ ๕-๘ ดอก ยาว ๓-๕ นิ้ว สีดอกมีสีขาวหรือชมพูแกมแดง ชมเขียวเล็กน้อย ชอบน้ำ ขยายพันธุ์โดยการแยกหัว

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Crinum japonicum*

ชื่อวงศ์ : AMARYLLIDACEAE

พวงคราม

พบว่าปลูกที่เนินหน้าเรือนแก้วกรุณา ขณะนั้นคือเดิมเป็นคึกของคณะวิทยาการจัดการไปแล้ว เพราะไม่มีนักเรียนประจำจึงไม่จำเป็นต้องใช้สถานที่ เป็นตลกรูปดาวทั้งสีครามสดและสีครามอ่อน ห้อยระย้าเต็มไปหมด ออกดอกระหว่างเดือนมกราคมถึงมีนาคม พวงคราม (Sandpaper Vine) เป็นไม้เถาเลื้อยใบสากคล้ายใบข่อย แต่ขนาดใหญ่กว่า ลำต้นสีเทานวล มียางเหนียวสีขาว ปลูกได้ดีในดินร่วนปนทราย ควรทำรั้วไว้ให้เกาะ และค้ำคองค้ำให้สวยงามได้

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๓๖

พิกุล

ต้นเดิมอยู่มุมสนามบาสเกตบอล ด้านตรงข้ามกับต้นลิ้นทม ดึก ๒๗ ตายเพราะ
ปากคอนกรีต เหลือตอไว้หลายปี บัดนี้ถูกตัดทิ้ง ทำเป็นถนนเสียแล้ว ขณะนี้หว่าไปในวิทยาลัย
และข้างสนามตึกแล้ว อีก ๑๐ ปีข้างหน้าคงจะเป็นป่าพิกุลเพราะปลูกเรียงชิดกันแน่นชนิด
พิกุลเป็นไม้พุ่มใหญ่ ใบใหญ่เป็นมัน ดอกเล็ก ๆ มีสีขาวนวล กลีบดอกเล็ก บานเวลาใกล้รุ่ง
กลิ่นหอมเย็น ออกดอกตลอดปี ใช้ร้อยเป็นพวงมาลัยมือ หรือทำเป็นบุหงาได้ ผลสุกใช้
รับประทานได้ ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Mimusops elengi*, Linn.

ชื่อวงศ์ : SAPOTACEAE

ชื่อสามัญ : Mimusops

พุด (พุดรา)

พุดราเป็นไม้พุ่มเล็ก ต้นสูงประมาณ ๖ ฟุต ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเป็นคู่ สลับตรง
กันข้ามตามข้อต้น ใบรูปไข่แกว่ง ยาวประมาณ ๔ นิ้ว ความหลังใบมีขน ดอกออกตามปลายกิ่ง
เป็นช่อ เป็นดอกพุดราขนเดี่ยวสีขาว มี ๕ กลีบ ดอกกว้างประมาณครึ่งนิ้ว มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ
ออกดอกตลอดปี ขยายพันธุ์โดยการปักชำ

ระหว่างปี ๒๔๙๐-๒๕๒๕ มีเรียงรายอยู่ริมคลองตมตต ๒๐ เรือมาจนถึงตึก ๒๖
สลักกับคอกกรัก นักเรียน นักศึกษา และครูอาจารย์ได้ใช้ดอกพุดให้เป็นประโยชน์ในการ
ร้อยมาลัย จำได้ว่านักเรียนที่ตมตมเรียนกับอาจารย์สมพันธ์ สุจริตกุล เก็บดอกไม้เหล่านี้ไป
ร้อยโดยไม่ต้องซื้อหาแต่ประการใด เวลาให้ครูก็นำมาร้อยเพื่อประดับพานดอกไม้อยู่เนืองนิจ
ขณะนั้นหาแทบไม่ได้เพราะถูกตัดเสียแล้ว มีประปรายคัน-สองต้นบนเนินพระอนุสาวรีย์ บน
เนินหลังตึก ๖ กับอยู่หลังเรือนแก้วครูโกขุนา และหลังตึก ๒

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Halarrhena; densifloraridi*

ชื่อวงศ์ : Apocynaceae

ชื่อสามัญ : Jasmine Tree

หอจดหมายเหตุส่วนสันนิบาต

என

พุ่มพล

อยู่ริมแม่น้ำหอสมุดได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ภาควิชาเกษตรศาสตร์ ปลูก ๓ ต้น
ทรงพุ่มค่อนข้างเตี้ย ใบเดี่ยว ผลคอกตรงข้ามข้อปล้องลำต้นและกิ่งก้าน มีดอกที่สวดยสะตูดตา
หงตั้งและรูปทรง มีหงตั้งตรงและสีขาว กลีบเลี้ยงเป็นกาบสามเหลี่ยมประกบซ้อนกันเป็นเชิงชั้น
ปลายแหลม เมื่อน้ำเต็มกลีบบาน กลีบดอกจะโผล่ปากยาวยื่นออกมา ปลายกลีบแบ่งเป็นสองแฉก
เท่ากัน ขยายพันธุ์โดยใช้กิ่งปักชำ

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Jacobinia*

ชื่อวงศ์ : ACANIHACEAE

ប្រដាប់ : King's crown

เมืองพม

มีพัดกหือสมิต และเกาะตณนลนทมที่ตายแลวหน้าคก ๒๗ และทั่ว ๆ ไป เป็นไม้ชนิด
 รือเลอย คือถามสังคางจะไ้หนามแหลมคม เกาะเกี่ยวเลอยฟิงไปไ้ไกล นิยมปลูกคลุม
 กำแพงหรือปลูกเลอยขบเป็นรั้วบ้าน เพื่องพำไ้รับการรสมพินธุ์มสีต่าง ๆ เช่น สีแดงกุหลาบ
 สีสบรอนซ์ทอง สีขาว สีมพู สีม่วง สีคราม เพื่องพำทพำชนิดปลูกขบในดินทุกประเภทไ้ ขยาย
 พินธุ์โดยกาารตอนและคัตกิ่งบักชำ

ชื่อพฤกษศาสตร์ : Bougainvillea spp.

ชื่องาน : NYCTAGINACEAE

ชื่อไทยพจนเมือง : ตราชัน, ดอกกระดาด

၁၂၆၈

เคยอยู่ด้านหลังเรือนแก้วฯ บัดนี้ไม่มีแล้ว อีกต้นหนึ่งอยู่ริมถนนหอประชุมสวนสุนันทา-
นารุสรัณ แต่ถูกตัดทิ้งไปนานแล้วเมื่อเริ่มสร้างหอประชุมใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นไม้ยืนต้น
ขนาดกลาง หน่อและกิ่งก้านยาวห้อยย้อยต่ำ ด้วยการทาบกิ่งและคอนกิ่ง สามารถเป็น
ไม้ยืนต้นขนาดเล็กย่อได้ เวลาเมื่อผลสามารถเก็บได้ง่าย มะเฟืองมีทั้งรสเปรี้ยว เปรี้ยวอมหวาน
และอย่างหวานด้วย ปลุกได้ทั้งในสวน หรือตามบ้าน ไม่เลือกดิน รัตนฯ และให้ปลูกบ้างในช่วง
ออกดอกและผล จะทำให้ลูกดกและใหญ่ขึ้น มะเฟืองทำเป็นผลไม้กวน ต้มทำนํามะเฟืองดื่มได้
ชื่นใจ นอกจากนั้นมะเฟืองยังเป็นสมุนไพร คือรากใช้แก้ความร้อน ถอนพิษไข้ และพิษสำแดง
ได้ ลักษณะใบใหญ่กว่าใบมะยม มีดอกเล็กๆ สีชมพูปนขาว สวยดี

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๓๘

โมก

อยู่ข้างตึก ๒๑ มี ๒ ต้น ริมรั้วหน้า ขนุนเหลืองอยู่ต้นเดียวเพราะชาวพัฒนาวิทยาลัย
ตัดทิ้งเสีย ๑ ต้น และยังมีอีก ๑ ต้นข้างตึก ๒๗ มีกลีบซ้อน เกือบถูกตัดทิ้งหมดถ้าหากอาจารย์
เกอกุล จงสกล ไม้ผ่านมาพบและห้ามไว้ เป็นต้นไม้ไม่สูงนัก สามารถจะนำมาประดับภายใน
บ้านได้ มีดอกสีขาวเล็ก ๆ ช่อสั้น ๆ ตามปลายกิ่ง ช่อละ ๓-๗ ดอก ขึ้นได้ดีในดินแทบทุก
ชนิด ขยายพันธุ์ด้วยการตอนหรือเพาะเมล็ด ดอกมีกลิ่นหอมเย็น ๆ ถ้าจะประดับด้วยไมก้ออกดอก
ต้องเลี้ยงในที่แจ้ง หรือได้แสงแดดพอสมควรจึงนำไปประดับได้

ยี่โถแดง

มีที่หอสมุด แต่ข้างเรือนแก้วครูโภชนาถูกตัดทิ้งแล้วเพื่อทำลานจอดรถ เป็นไม้พุ่ม
กลาง สูงประมาณ ๑๐ ฟุต ลำต้นแตกเป็นกลุ่ม เปลือกสีเทา ยางสีขาว ใบเป็นใบเดี่ยว ใบยาว
แคบ โคนและปลายเรียวแหลม กว้างประมาณ ๑ นิ้ว ยาวประมาณ ๑๐ นิ้ว ใบหนาแข็ง
ออกดอกเป็นช่อตามปลายกิ่ง มีหลายสี ทั้งกลีบซ้อนและกลีบรา ชนิดดอกซ้อนมีสีขาว ชมพูแก่
เหลืองอ่อน แดงแก่ ส่วนดอกกรามสีชมพูอ่อน ชมพูแก่ เหลืองอ่อน และแดง ขยายพันธุ์ด้วย
วิธีปักชำกิ่ง หรือใช้เมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Nerium indicum*

ชื่อวงศ์ : APOCYNACEAE

รวงผึ้ง (นาฬ หรือ สายนาฬ)

มีอยู่บนเนินพระอนสาวรีย์ หรือหลังหอพระปัจจุบัน เป็นไม้ต้นขนาดกลางถึงใหญ่
พุ่มใหญ่ ใบขนาดย่อม หลังใบเขียวแก่เป็นมัน ห่อใบเป็นสีเหลืองนวล ดอกแน่นเป็นช่อสั้น ๆ
ดกมาก มีกลีบ ๕ กลีบ สีเหลือง ดอกออกตามกิ่งยาว กลิ่นหอมคล้ายนาฬ

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Schoutenia glomerata* King

ชื่อวงศ์ : TILIACEAE

ชื่อสามัญ : Yellow star

จดหมายเหตุนั้น

๓๕

รสสุคนธ์

อยู่ข้างตึก ๒๗ และตึก ๙ เป็นคนพันธุ์ไม่เลย มีอายุยืนยาวและทนทาน คนที่
อยู่ข้างตึก ๒๗ มีอายุนานกว่า ๒๐ ปีแล้ว เวลาออกดอกชูช่อเป็นพวงสีขาว มีกลิ่นหอมคล้าย
อบเชยไปทั่ว และมีกลิ่นหอมตอนเช้า ๆ ดอกสีขาวอมสีชมพูเล็ก ๆ ฤดูหนาวจะมีดอกดกกว่าฤดู
อื่น รสสุคนธ์ปลูกในดินได้ทุกชนิด ถ้าต้องการให้ดอกสมบูรณ์ดี ควรใช้ปุ๋ยโรยบนดินหยาบหรือ
แล้วรดน้ำให้ชุ่ม

ราชวดี

อยู่ใกล้เรือนแก้วครูโภชนา มีทั้งสีขาวและสีม่วง เป็นไม้เถาแข็ง แตกกิ่งก้านสาขา
มากมาย ลำต้นกิ่งก้านมีขนสีเทา ลำต้นเป็นเหลี่ยม ใบดก แต่หยากและสากร ก้านใบสั้น
ขอบใบหยัก ดอกออกเป็นช่อใหญ่ตามซอกใบและที่ยอดกิ่ง ประกอบด้วยช่อเล็ก ๆ หลายช่อ
แต่ละช่อจะมีดอกเล็ก ๆ ย่อยมากมาย ดอกย่อยมีสีขาว บางต้นก็มีสีม่วง ปลูกได้ทั้งดินเหนียวหรือ
ดินทราย ชอบอากาศร้อน ขยายพันธุ์ได้โดยการตัดกิ่งปักชำหรือตอนกิ่ง

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Buddleja madagascariense*

ชื่อวงศ์ : LAGANIACEAE

ราตรี

เดิมมีที่ปลูกประทุมสาธิตแต่หายไปแล้ว ขณะนี้อยู่หน้าตึก ๙ เป็นพุ่มไม้เตี้ย ต้นเดิม
อยู่ตะวันตกของประเทศอินเดีย มีใบสีเขียวอ่อน แตกกิ่งก้านสาขามาก ใบยาวแหลมเหมือน
หอก มีดอกดกเป็นพวงเล็ก ๆ สีชมพู ดอกมี ๔-๕ กลีบเหมือนปากแตร บางชนิดมี
สีเหลืองทอง ดอกมักจะเปลี่ยนเป็นสีขาวแล้วร่วง มีกลิ่นหอมแรงตอนกลางคืน มีดอกช่อ
ยาวนานเกสรดอกราตรี ควรระวังถ้าเก็บตอนกลางคืน ขยายพันธุ์โดยการตัดกิ่งปักชำหรือตอน

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Cestrum nocturnum*

ชื่อวงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ : Night-jessamine

จดหมายเหต่วนสั้นๆ

๔๐

รำเพย

อยู่ข้างหน้าและด้านข้างคอก ๒ เป็นไม้พุ่มยืนต้นขนาดกลาง แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มใหญ่ มียางมากเป็นสีขาว ใบเรียวยาว ปลายแหลม มีดอกทยอยเป็นช่อ ๆ ละ ๓-๔ ดอก คล้ายดอกยี่โถ แต่กลีบดอกบิดเป็นเกลียววนและคล้ายแยกปลายกลีบเท่านั้น ดอกมีสีขาวเหลือง ส้ม ออกดอกในฤดูฝนถึงฤดูหนาว ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ดและตอน

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Thevetia peruviana* Schum

ชื่อวงศ์ : APOCYNACEAE

ชื่อสามัญ : Yellow Oleander

ลาวลิ้ง

มีต้นข้างคอก ๒๗ ยังคงมีอยู่มารวม ๒๐ ปีแล้ว อาจารย์ทวีวัฒน์ ไสยวรรณ เป็นผู้นำมาปลูก เป็นไม้เถาเลื้อยเถาเล็ก แต่เลื้อยไปได้ไกล ใบดกเป็นรูปหัวใจ ปลายใบแหลม ขนาดกว้างประมาณ ๓-๕ ซม. ยาว ๕-๖ ซม. ดอกขนาดเล็กสีขาวหรือขาวอมเหลือง ออกดอกเป็นช่อมาก ผลัดกันบาน ดอกมีกลิ่นหอมแรงตอนเช้าและจางตอนสาย มีดอกในฤดูหนาว ขอบใบในคืนป็นทราย มีอินทรีย์วัตถุเกือบปน ขยายพันธุ์ด้วยการทับเถาหรือตอน

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Porana paniculata*

ชื่อวงศ์ : CONVULVACEAE

ชื่อสามัญ : Snow Vine

ฉันทม

อยู่หน้าคอก ๒๗ หงสองข้าง แต่ที่ใกล้คอก ๒๗ ถูกตัดและตายไปแล้ว จึงกลายเป็นซุ้มของเฟื่องฟ้าไป นอกจากนั้นยังมีบนเนินหลังคอก ๖ และบนเนินหลังคอก ๕ ฉันทมเป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อมและขนาดกลาง ใบแข็งหนาใหญ่ยาวปลายแหลม มียางมาก มีดอกขนาดจำปา มีหากลีบ สีขาวอมเหลือง ปลูกง่ายโดยหักกิ่งปลูกได้ ฉันทมมีทั้งสีเหลือง และสีแดง ไม่นิยมปลูกในบ้าน เพราะกิ่งเปราะ มีอันตรายต่อเด็กเล็กและถือว่าทำให้ระทมใจ ดอกใช้แกงส้ม แก่นใช้ฉ่ำยเสมหะ ถ่ายพิษต่าง ๆ แก้กษัย

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Plumeria acutifolia*

ชื่อวงศ์ : FRANGIPENNI

ชื่อไทยพื้นเมือง : ภาคเหนือเรียก จำปาลาว หรือจำปามอม

จดหมายเหตุสวนสุนันทา

๔๑

ลำควน

อยู่บนเนินพระอนุสาวรีย์ เป็นต้นไม้สูงใหญ่ไม่เกิน ๕ เมตร ดอกมีสีเหลืองนวล คล้ายนมแมว แต่ทรงสวยกว่า กลีบมันกว่า กลีบมี ๒ ชั้น ชั้นนอกแบน แต่ชั้นในหุ้มเข้าหากัน กลิ่นหอมเย็น ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลเป็นข้อ ๆ เล็กกว่าลูกหว้ารับประทานได้ มีรสหวาน ๆเปรี้ยว ๆ ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Melodorum fruticosum* Lour

ชื่อวงศ์ : ANNONACEAE

ศรีตรัง

มีบ้างตึก ๒๑ โดยนำมาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นเวลา ๒๐ ปีเศษ บัดนี้ก็หายลับไปแล้ว เนื่องจากใช้ที่สร้างตึกคนตรี เลยตัดต้นไม้ต่าง ๆ ทั้งหมดรวมทั้งต้นมะม่วง-หิมพานต์ แล้วทำเป็นสวนหย่อมปลูกดอกไม้อื่นแทน ต้นไม้ขนาดกลาง ดอกสีม่วง ออกเต็มต้นในฤดูหนาว สูงประมาณ ๑๐ เมตร

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Jacaranda filicifolia*

ชื่อวงศ์ : BIGNONIACEAE

สารภี

ปลูกไว้ใกล้ต้นมะปราง ริมหน้าตึกโรงรถเดิม ผู้เขียนเคยเก็บเอามาต้มและไว้ได้หมอน ถูกตัดเมื่อสร้างโรงรถใหม่ เพราะมีโรคโดยสารเบนซ์คันยาว กรรมการบริหารหลายท่านรวมทั้งศิษย์เก่ารุ่นเดอะถามถึงทงนน คงจะต้องหาเอามาปลูกในที่ที่คิดว่าจะไม่มีการตัดทิ้งไปอีก เคยมีอยู่ต้นข้างระหว่างอาคารตึก ๔ และตึก ๕ กับบนเนินพระอนุสาวรีย์และถูกตัดทิ้งเช่นกัน เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ทรงพุ่มกว้าง ใบใหญ่หนาแข็งเป็นมัน ปลายแหลม มีดอกเป็นข้อสีขาว เกสรเหลือง กลิ่นหอมแรง

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Ochrocarpus siamesis*, T. And.

ชื่อวงศ์ : GUTTIFERAE

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๔๒

สุพรรณิการ์ (ฝ้ายคำ)

เดิมปลูกข้างเรือนแก้วครูโภชนา แต่ถูกตัดทิ้งไปแล้ว กลายเป็นลานที่จอดรถ
ทุกปีที่ครูอาจารย์ได้ใช้เรือนแก้วครูโภชนาเป็นที่รับประทานอาหาร จะเคยได้ชมความสวยงาม
ระหว่างเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ น่าจะหามาปลูกทดแทน เป็นไม้ดอกที่ต้นสูงท่วมหัวประมาณ
๑๐ เมตร สุพรรณิการ์ (Yellow Silk-cotton tree) มีกลีบดอก ๖ กลีบ เกสรสีเหลือง
บานสะพรั่งเต็มต้น ปลูกได้ในดินแทบทุกชนิด แต่ต้องระบายน้ำให้ดี ถ้ามีความแห้งแล้งใบ
จะร่วงหมด แต่ก็จะสามารถแตกตาให้มียอดใหม่ได้ ต้น ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ดเสียก่อน
เมื่อโตพอควรจึงนำไปปลูกยังที่ที่ต้องการได้

หางนกยูง

มีอยู่ข้างตึก ๒๓ ส่วนหลังตก ๑ ซังเคยมีต้น ถูกตัดทิ้งไปแล้ว เป็นไม้ดอกที่
สวยงามสะพรั่ง มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น ยุงทอง แววมยุรา Flame of the Forest, Royal
Poinciana และมีอีกชื่อเรียกหางนกยูง (ฝรั่ง) เป็นต้น ดอกเป็นสีเหลืองปนแดง ฐานสี
กลีบดอกมี ๕ กลีบ แต่ ๔ กลีบแรกจะบานก่อน มีสีเหลืองปนแดง กลีบสุดท้ายจะม้วนตัวแล้ว
ค่อย ๆ บานทีหลัง และเป็นลายแววมยุรา สวยเด่นสะดุดตา หางนกยูงบานปีละครั้งในฤดูร้อน
โดยเฉพาะมีนาคมจนถึงมิถุนายน ถ้าปลูกที่ดินชุ่มชื้นใบจะไม่ร่วงหมด จะเห็นดอกและใบสลับ
กัน แต่ถ้าอยู่ที่ดินแห้งแล้งใบจะร่วงหมด มีแต่ดอกอย่างเดียว ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด
ชื่อวงศ์ : CAESALPINIACEAE

อโศกสบัน

อยู่บนเนินพระอนุสาวรีย์ ถัดจากคันแจว เป็นไม้พุ่มใหญ่ ยอดแผ่พุ่มกว้าง มีใบอ่อน
ห้อยย้อยขาว ดอกเป็นช่อใหญ่ บ่อม กว้าง ๓-๕ นิ้ว หรืออาจถึง ๑๒ นิ้วก็ได้ สีแดงหรือ
ชมพูแก่ เดิมมีหน้าตักประหลาดแต่ถูกตัดทิ้งไปอย่างน่าเสียดาย ที่ได้รับชื่อว่า "อโศกสบัน"
เพราะลักษณะดอกเป็นรู ๆ คล้ายฟองน้ำ

ชื่อพฤกษศาสตร์ : Brownea graudiceps, Jacq.

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

ชื่อสามัญ : Rose of Venezuela

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๕๓

อโศกเหลือง (อโศกเขา)

เดิมมีอยู่รอบสนามบาสเกตบอล หน้าตึก ๕ ถูกตัดทิ้งไป ขณะนี้อยู่หลายต้นหน้าตึก ๖ เป็นต้นไม้ขนาดกลาง ใบเป็นช่อเรียงสลับกัน ช่อหนึ่ง ๆ จะมีใบย่อยติดตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ ช่อละ ๒-๓ คู่ ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบเข้าหรือบางที่อาจมนบ้าง ใบอ่อนสีขาวห้อยย้อยลง ดอกเป็นพวงสีเหลืองแสดถึงสีแดง ไม่มีกลีบดอก คงมีแต่กลีบรองเป็นหลอดเรียงปลายแยกเป็นกลีบมน ๆ ๕ กลีบ ฐานดอก ๕ กลีบดอกเชื่อม เกสรตัวผู้มีก้านอันเรียวยาวอันพันปากหลอดกลีบรอง กลีบดอก ๕ อัน สักแนชขอบขนาน อโศกเขามีสภาพคล้ายอโศกนา แต่อโศกนามีเกสรตัวผู้ ๖-๘ อัน และขนตามก้าน

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Saraca declinata* (Jack) Mig.

ชื่อวงศ์ : LEGUMINOSAE

อินทนิลน้ำ

อยู่ริมคลองฝั่งตรงข้ามตึก ๒๖ และใกล้ศาลาที่พักใกล้ประตูถนนสู่ทองนอก ชอบขึ้นตามทิวาบลุ่ม นาชน ริมน้ำริมห้วย เป็นไม้พุ่มขนาดกลางถึงใหญ่ ยอดแผ่กว้าง ใบมน เนื้อใบหนาเกลี้ยงเป็นมัน ดอกเป็นช่อยาว ๆ ตามปลายกิ่ง ช่อจะตั้งตรง มีดอกสีม่วงหรือม่วงแกมชมพู หรือสีชมพูล้วน เกสรตัวผู้สีเหลืองเป็นกระจุกตรงกลาง ดอกมี ๖ กลีบ ออกดอกฤดูร้อน ใช้เป็นสมุนไพรคือรากเป็นยาสมานท้อง ใบต้มน้ำกินแก้เบาหวาน ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

ชื่อพฤกษศาสตร์ : *Lagerstroemia speciosa* Pers.

ชื่อวงศ์ : LYTHRACEAE

ชื่อสามัญ : Queen of Flower

รายการอ้างอิง

สงัด อภัยพันธุ์. (๒๕๒๙). ชมดอกไม้ในสวนสุนันทา. สวนสุนันทาสัมพันธ์. (ฉบับพิเศษ), ๒๔-๔๓.

ผู้สแกนภาพ/ตรวจทาน: นายอภิชาติ ปุสะมัญญ
บรรณารักษ์